

Bořetice, 16-18.6.2010

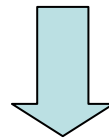
Metropolizácia ako faktor podieľajúci sa na regionálnom rozvoji

Doc. RNDr. Alžbeta Ivaničková, CSc.
Katedra verejnej správy a regionálneho rozvoja
Národohospodárska fakulta
EU v Bratislave

Prečo sa v 90. rokoch minulého storočia rozšírila debata o metropolitných oblastiach/regiónoch?

- + Celosvetový vývoj výrazne otriasol kedysi stabilným systémom veľkých centier, založeným na prísnej deľbe práce;
- + Európska integrácia a dokončenie európskeho vnútorného trhu spôsobilo, že veľké centrá musia čeliť konkurencii v oblasti PZI, významných podnikov, vedúcich pracovníkov, turistiky či vedy nielen medzi sebou, ale aj zo strany veľkých centier mimo Európy;
- + Štrukturálne zmeny v ekonomike. Tento proces je spojený so zmenami v priestorovej organizácii hospodárstva a možno ho označiť ako prechod k *flexibilnej špecializácii ekonomiky* alebo k tzv. *flexibilnej sieťovej ekonomike*. Podstatný rastúci význam majú ekonomické riadiace a finančné funkcie a poskytovanie služieb namiesto skôr dominantnej priemyselnej výroby. Nástup tzv. služieb orientovaných na tvorbu a difúziu poznatkov

- ✚ Trvajúca kríza trhu práce a s ňou čiastočne spojená finančná kríza verejného sektora, čo vyvolalo posun hodnôt v prospech hospodársko-politických rozvojových cieľov mestských centier. S cieľom zabrániť prehĺbovaniu krízy sa komunálna hospodárska politika stala stredobodom záujmu mestskej politiky.
- ✚ Globalizácia – transformácia „národného hospodárstva“ na *svetové hospodárstvo* (globalizácia trhu tovarov);
- ✚ Tradičná predstava o priestore, ktorá bola charakterizovaná predovšetkým plochami a územím označovaná ako *mosaic social science*, stojí nová priestorová sémantika *priestor tokov a uzlov*, tzv. *sieťový priestor* a s tým spojená potreba vývoja novej *network social science*. Tzv. zmene *priestoru lokalít* (Spaces of Places) na *priestor tokov* (Spaces of Flows).

- ✚ Z uvedeného vyplýva prečo sa na prelome storočia ukázala potreba venovať koncepcii metropolitného usporiadania.

V prezentáciu sa pokúsime

- + Usporiadať základné pojmy a determinanty metropolizácie a metropolitných funkcií.
- + Identifikovať kľúčové problémy spojené s formovaním metropolitného priestoru.
- + Formovanie metropolitného priestoru v SR – príklad Bratislavskej metropolitnej oblasti.

Môže byť proces metropolizácie priestoru považovaný za nový fenomén rozvoja?

- ✚ Metropolizácia akokoľvek chápaná – či už z hľadiska semantického alebo funkcionálneho existuje už oddávna (pozri starobylé mestá – Babylon, Rím, Konštantínopol a pod.).
- ✚ Jej nové funkcie i význam vyplýva zo zmenených podmienok.
- ✚ Označovaná za hnaciu silu podporujúcu dynamiku rozvoja, podliehajúcu globalizačným procesom a rýchlemu rozvoju informačno-komunikačným technológiám.
- ✚ Súčasná metropolizácia priestoru sa odlišuje od minulosti ako z kvalitatívneho, tak i z kvantitavneho hľadiska, napr.
 - existuje odklon od hierarchického usporiadania priestoru (odklon od Christallerovej teórie), vznikajú nové silné väzby medzi vzdialenými metropolnými centrami nezávislé od fyzickej vzdialenosti. Hovoríme o zmene „priestoru lokalít“ (statického priestoru) (Spaces of Places) na „priestor tokov“ (dynamický priestor) (Spaces of Flows).
 - mení sa vzťah medzi mestom a okolím – tvorba a difúzia poznatkov;
 - vzniká nový spôsob územnej del'by práce, kapitálu, vedomostí a moci.

Ako môžeme chápať metropolizáciu priestoru?

- ✚ Metropolizácia priestoru je to špecifická reakcia sídelného systému na javy globalizácie.

- ✚ Je to proces
 - ✓ spojený s formovaním sa nového typu sídelnej štruktúry, a to s rozvíjajúcim sa centrom, ktoré
 - získava výhody nad inými jednotkami,
 - má medzinárodné postavenie,
 - koncentruje globálny potenciál ekonomickej, finančnej, vedeckej, vládnej, mediálnej a kultúrnej povahy a koncentruje rôzne inštitúcie,
 - preberá funkciu v riadení ekonomiky, buď na úrovni nadnárodnej, národnej alebo regionálnej,
 - sa vyznačuje vysokým stupňom inovatívnosti a vysokou úrovňou služieb;
 - má silu fragmentovať priestor;

Ako môžeme chápať metropolizáciu priestoru?

- ✚ Je to proces
- ✓ meniaci povahu a silu väzieb medzi rozvíjajúcim sa centrom ostatným územím v zmysle synergetických funkcionálnych väzieb (zrkadlových alebo komplementárnych funkcií);
- ✓ vedúci k zmene užívania priestoru v mestských oblastiach a prímestských oblastiach a ku vzniku rozsiahleho a zložitého sídelného usporiadania, ktorý môže mať:
 - polycentrický charakter,
 - nejasné hranice medzi mestským centrom a prímestskými oblasťami,
 - výrazné procesy sprevádzané koncentráciou obyvateľstva a hospodárskeho potenciálu;
- ✓ označujúci taký rozvoj urbanizovaného územia, ktorý vedie k expanzii, exportu a kopírovaniu metropolitných funkcií formulujúcich sa v metropolách.

- ✚ Metropolizácia je funkčný koncept, nie morfologicky, to znamená, že je potrebné splniť určité funkčné kritériá (rozvoj metropolitných funkcií).
- ✚ Metropolizácia je proces formovania metropolitných areálov, ktorá vytvára mnohostranné väzby medzi jadrovým mestom a zázemím s intenzívnymi tokmi medzi nimi.

Vyčlenenie metropolitného priestoru

- **Administratívny prístup** založený na legálnom alebo administratívnom municipálnom statuse – mesto ako nástroj na organizovanie a riadenie územia.
- **Morfologický prístup** založený na budovaní areálu podľa počtu obyvateľov a sídiel – mesto ako fyzický objekt.
- **Funkcionálny prístup** založený na interakcii medzi jadrom a jeho zázemím – mesto ako ekonomická a sociálna entita, charakterizovaná:
 - ✓ funkcionálnou deľbou práce,
 - ✓ ekonomickou a inštitucionálnou integráciou,
 - ✓ politickou kooperáciou.

Metropolizačný proces

možno schematický rozdeliť na tri interaktívne úrovne

1. Schopnosť pre metropolizáciu – endogénne predpoklady.
2. Vznik a lokalizácia metropolitných funkcií – vytváranie tzv. creative niches.
3. Formovanie metropolitných oblastí/regiónov/areálov.

1. Schopnosť pre metropolizáciu – endogénne predpoklady

Faktory podnecujúce metropolizáciu (faktory určujúce rozvoj územia):

<i>Faktor</i>	<i>Charakteristika</i>
Ľudský kapitál	Kvalifikačná úroveň EAO
Inovačné prostredie	Univerzity, vedekí pracovníci
Infraštruktúra doprava a komunikácie	Dostupnosť, letiská
Infraštruktúra telekomunikačná	Telefóny, mobily, internet
Inštitúcie	Schopné vytvárať medzinárodné siete
Aglomeračný faktor	Lokalizácia firiem

2. Vznik a lokalizácia metropolitných funkcií – vytváranie tzv. creative niches

- ✚ Koncentrácia metropolitných funkcií závisí od multilokálnych a multiskalárnych interakcií.
- ✚ Vzniká komplementarita funkcií (nie substitúcia funkcií), ktoré sú nositeľmi nových poznatkov – dochádza k rozvoju tzv. metropolitných funkcií vyššieho radu (*upper metropolitan functions*).
- ✚ Metropolitné funkcie môžeme rozdeliť na tri základné skupiny:
 - inovačná (*innovation*) funkcia (tvorba inovácií cez vysokú koncentráciu high-tech odvetví vrátane sektora služieb);
 - funkcia „vrátnika“ (*gateway function*) (ako centra prepojenia distribučných a transportných ciest rôzneho charakteru);
 - regulačná funkcia (*regulation function*) (vyplývajúca z ich možnosti politicko-inštitucionálnej a ekonomickej kontroly¹).
- ✚ Metropolizačný proces nachádza vyjadrenie v selektívnej koncentrácii funkcií využívajúcich informáciu, kvalifikované pracovné sily a ďalšie (endogénne predpoklady územia).
- ✚ Metropolitné funkcie podliehajú funkcionálnej del'be práce – metropolizujú priestor.

1) Podľa Dummlera (2004)

3. Formovanie metropolitných oblastí/regiónov/areálov

- ✚ Metropolitná oblasť/región/areál je
 - zoskupenie pozostávajúce spravidla z veľkého mesta jeho sféry vplyvu,
 - zoskupenie z niekoľkých susedných miest a príslušných oblastí prepojených s mestom,
 - alebo zoskupenie viacerých veľkých miest, plniacimi funkciu uzlov;
 - obyčajne kombinovaná s aglomeráciou, súvislou zastavanou oblasťou s periférnymi zónami nie nevyhnutne urbanistického charakteru, ale zviazanými s centrom.

- ✚ Sú komplexné celky, v ich rámci sa rozvíja najpodstatnejšia územná a funkčná delba práce, spojená s polaritou jadra a zázemia a s hierarchickým usporiadaním sústav polarít, v ktorých
 - rozhodujúci je hierarchický aspekt pri hodnotení vzťahov územných procesov, pretože integrita oblasti je podmienená práve nerovnocennosťou jednotlivých častí a zodpovedajúcemu formovaniu vzťahov podriadenosti resp. nadriadenosti.
 - integrita zahŕňa obrovské množstvo spojení a sietí medzi jednotlivými časťami územia.

Základné charakteristiky metropolitnej oblasti

- služby vyššieho radu, inštitúcie a sofistikovanejšie výroby,
- vysoký inovačný potenciál,
- silné vnútorné väzby hospodárskej, sociálnej a inštitucionálnej spolupráce,
- intenzívne väzby s inými metropolami a mestami v rámci krajiny a mimo nej,
- atraktívnosť nie len v rámci krajiny, ale aj mimo krajiny.
- metropolitné oblasti fungujú ako základné uzly globálnej ekonomiky, ich prednosťou sú silné aglomeračné úspory alebo schopnosť využiť výhody z rozsahu výroby.
- môžu mať mono alebo polycentrickú usporiadanosť, ale rozhodujúci je funkčný aspekt – inovácia (high služby a high-tech), gateway (ako uzly národných a medzinárodných dopravných sietí a distribučných centier) a regulačná funkcia (aspekt politicko-inštitucionálnej a ekonomickej kontroly).

Metropolitná oblasť/región/areál?

Kvôli nejednoznačnosti definície pojmu metropolitná oblasť/región/areál môže byť v jednotlivých európskych krajinách tento termín chápaný rôzne. Môžu sa charakterizovať pomocou nasledujúcich štyroch dimenzií:

- a) z analytického hľadiska, ako kumulácia metropolitných funkcií (podpory inovácií a konkurencieschopnosti, funkcia rozhodovacia a kontrolná, funkcia sprostredkujúca prepojenie s globálnym svetom);
- b) z pohľadu aktivít a zainteresovaných subjektov sú metropolitné areály priestory, ktoré umožňujú vytvárať spoločné regionálne ciele, stratégie a projekty vrátane nutných organizačných foriem;
- c) z hľadiska územného rozvoja sú metropolitné areály formou, ktorá má prispieť k podpore inovácií a k hospodárskemu rastu.

Kontext metropolitných oblastí

Dôležitý aspekt, aké sú charakteristické činnosti metropolitných oblastí?

- ✚ Sektorová štruktúra metropolitných oblastí sa vyznačuje výrazne vyššou orientáciou na sektor služieb – koncentrácia poznatkovo intenzívnych služieb.
- ✚ Nie všetky metropolitné regióny sú však v rovnakej miere tvorcami poznatkov.
- ✚ Špecializované služby, ktoré sú v takýchto oblastiach koncentrované, tvoria jednu z dôležitých pozitívnych externalít pre regionálne firmy.
- ✚ Metropolitné oblasti sú vo všeobecnosti považované za centrá inovácií, ich prednosťou sú silné aglomeračné úspory alebo schopnosť využiť výhody z rozsahu výroby.
- ✚ Okrem klasických úspor z rozsahu je to najmä prístup k sociálnym, fyzickým aj organizačným sieťam spojených s koncentráciou adekvátnej pracovnej sily.

- ✚ Tiež dosahujú vysoký rast nových podnikov. Nie je to však samotné jadro metropolitnej oblasti, ale jeho „zázemie“, ktoré sa stáva hlavným inkubátorom nových podnikov.
- ✚ Metropolitné oblasti sú charakteristické tým, že v nich dochádza k vysokej koncentrácii zahraničných firiem s výrazným prepojením s globálnymi sieťami a inštitúciami, na čom má veľkú zásluhu najmä koncentrácia pobočiek multinárodných firiem v centrách metropolitných oblastí.
- ✚ Metropolitné oblasti však poskytujú pre výskum a vývoj špecializovanú a vysokokvalifikovanú pracovnú silu, ktorú nie je možné získať v iných typoch územia.
- ✚ Sú charakterizované veľkou mierou diverzity a chaotickej vnútornej organizácie, čím sú schopné poskytovať veľké množstvo informácií, ktoré potom vedie k spoločenským externalitám ako jednej z kľúčových zložiek pre inovačnú kapacitu firiem v oblasti/regióne.

- Metropolitné oblasti poskytujú prístup k veľmi širokej škále inštitúcií, ktoré môžu prispieť k tvorbe poznatkov. Sú sídlom nadnárodných spoločností, inovatívnych malých a stredných podnikov či výskumných inštitúcií s celosvetovými väzbami.
- Sú často sídlami centrálnych inštitúcií verejného sektora, univerzít či obchodných komôr. Vytvorené inštitucionálne siete sú však veľmi špecifické.
- Diverzita tiež vedie k vyššej podpore celkovej zamestnanosti metropolitných regiónov a ich zázemia.
- Vzdelanie a kvalifikácia sú dôležité determinanty regionálnej konkurencieschopnosti a veľmi úzko súvisia s absorpčnou schopnosťou nových poznatkov. Kvalifikovanosť pracovnej sily patrí medzi významné faktory ovplyvňujúce rozvoj, ktorá je výrazne odlišná medzi jednotlivými oblasťami.
- Metropolitné oblasti sa vyznačujú vysokým podielom vysokokvalifikovanej pracovnej sily. To isté platí o vzdelanostnej úrovni v týchto oblastiach. V samotných aglomeračných procesoch hrajú veľkú rolu aj externality ľudského kapitálu. Ako sa rozvíjajú metropolitné funkcie, zvyšuje sa potreba vysokokvalifikovanej pracovnej sily a začínajú sa objavovať externality.

- ✚ Koncentrácia činností podporuje výmenu informácií, to vedie k externalitám vrátane externalít ovplyvňujúcich ľudský kapitál.
- ✚ Významná je aj úloha migrácie, ktorá vplýva na „doplnenie“ kvalifikovanej pracovnej sily. Zloženie vysokokvalifikovanej pracovnej sily je však veľmi špecifické v každej oblasti.
- ✚ Metropolitné oblasti sú charakteristické tým, že existuje vysoká dostupnosť špecializovanej pracovnej sily v dosahu dennej pracovnej dochádzky.
- ✚ Kľúčovým faktorom, ktorý prepája metropolitnú oblasť s ostatným územím je, že jeho zázemie je poskytovateľom vysoko kvalifikovaných a talentovaných ľudí. Rast konkurencie so sebou prináša dôraz na inovácie a nové technológie, ktoré si vyžadujú kvalifikovanejšiu pracovnú silu.

Bratislava – posuny od metropoly k metropolitnej oblasti

- ✚ Metropoly svojimi vnútornými vzťahmi prerastajú do svojho zázemia a tvoria s ním homogénny celok.
- ✚ Ide o spájanie desiatok miest, ktoré sú síce fyzicky oddelené, ale funkčne zosieťované okolo pôvodnej dominantnej metropoly – *odhaľuje sa a identifikuje sa pôsobnosť nových regiónotvorných síl.*
- ✚ Sú prepojené komunikačnými koridormi pozostávajúcimi z rýchloželezníc nového typu, z autostrád, komunikačných káblov, potrubí a s nimi prepojenými pohybmi ľudí tovarov a informácií.

Lokalizácia metropolitných funkcií – formovanie Bratislavskej metropolitnej oblasti

Funkcie	Koncentrácia funkcií
Rozhodnutia, kontrolné a službové funkcie <ul style="list-style-type: none"> - Sídlo „globálnych hráčov“ - Finančné služby - Poistenie - Vláda, inštitúcie verejnej správy - Veľvyslanectvo, konzuláty - Mimovládne organizácie, združenia a ďalšie organizácie 	+++ +++ +++ +++ +++ +++
Inovácia a konkurenčné funkcie <ul style="list-style-type: none"> - Verejné financovanie základného výskumu - Vysoké školy - Súkromný výskum a vývoj - Znalostné intenzívne služby podnikom (KIBS) - High-tech priemysel, IKT - Hustota inovácií / žiadostí o patenty 	+++ +++ +++ +++ ++ +
Gateway funkcie <p>Informačná a telekomunikačná infraštruktúra</p> <ul style="list-style-type: none"> - Riadenie letovej prevádzky - Železničná doprava - Pozícia v diaľničnej sieti - Obchodné agentúry - Veľtrhy a výstavy - Konferencia 	+++ +++ +++ +++ +++ +++
Symbolické funkcie <ul style="list-style-type: none"> - Média - Nakladateľstvo - Divadlo, múzeá - Historicko-kultúrne dedičstvo 	+++ ++ +++ ++

Kontext metropolitných funkcií v Bratislavskej oblasti (BMO)

- ✚ Napriek relatívne nízkym hodnotám zamestnanosti v poznatkovo-intenzívnych službách (KIS) na národnej úrovni je najväčšia koncentrácia zamestnanosti v Bratislavskej oblasti. Podiel na celkovej zamestnanosti v BMO takmer dosahuje úroveň najvyspelejších regiónov EÚ. Napr. v roku 2007 bol región Prahy regiónom so štvrtou najvyššou koncentráciou zamestnanosti v high-tech službách v Európe a Bratislavský región bol na ôsmom mieste. Analýzy ukazujú, že práve high-tech služby sa koncentrujú najrýchlejšie a tieto oblasti získavajú inovačný predstih oproti ostatným oblastiam.
- ✚ Aj keď sa vedecko-výskumný sektor nestal motorom rastu ekonomík, určite netreba jeho význam podceňovať. Akademický sektor síce priamo neprispieva k inovačnému rozvoju, ale zvyšuje absorpčnú schopnosť oblasti. Poskytuje prístup k najnovším svetovým poznatkom v oblasti v ktorej pôsobia, otvára nové možnosti v podnikaní. Je jeden z dôležitých prvkov vzniku znalostné intenzívnych služieb podnikom.

- ✚ Ekonomický rast bratislavskej oblasti je založený na sektore služieb podnikom medzinárodného charakteru. Spolu s verejnou podporou výskumných aktivít sa dokáže zapojiť do nadnárodných výskumných sietí, čo prispieva k príchodu investorov zameraných na výskumné aktivity. Ostané územia hlavne západného Slovenska sa postupne špecializujú na priemyselné sektory s vyššou pridanou hodnotou, pričom kaskádovitý efekt šírenia rozvoja sa začína prejavovať aj v raste sektora služieb v BMO a jej zázemia. Takto sa vytvárajú podmienky na udržanie kvalifikovaných pracovných síl.
- ✚ Prílev investícií s vyššou pridanou hodnotou do BMO otvára výrazne väčší priestor na zapojenie domácich podnikov do medzinárodných sietí, a to najmä v regiónoch západného a severného Slovenska.
- ✚ Koncentrácia univerzít, výskumných organizácií, sprostredkovateľských inštitúcií (vládne a súkromné inovačné služby) a firmy vytvárajú vysokú mieru ich vzájomnej interakcie a dynamika rozvoja inovácií sa zvyšuje budovaním vedecko-technických parkov a inovačnej infraštruktúry (technologické centrá, inkubátory, centrá kompetencie a pod.), koncentrovaných najmä v blízkosti už existujúcich výskumných kapacít (najmä Bratislava, Trnava, Trenčín).

- ✚ Rozvoj informačnej a telekomunikačnej infraštruktúry posilňuje integráciu v rámci BMO s jej zázemím.
- ✚ Geografický nesúlad medzi dopytom po pracovnej sile koncentrovanej v BMO a jej najbližšieho zázemia a voľnou pracovnou silou na ostatnom území Slovenska už v súčasnosti vytvára rastúce migračné pohyby smerom do BMO.
- ✚ Čo sa týka prítomnosti a minimálnej koncentrácie metropolitných funkcií v BMO, vzhľadom na väčšinu ukazovateľov sa potvrdzuje trend vývoja a progresu v smere k etablovaným európskym metropolitným oblastiam.
- ✚ BMO bola však už v roku 1993 štúdiou Empirica ohodnotená ako oblasť s najväčšou perspektívou rozvoja, čo dnes dokazuje aj formovanie medzinárodného polycentrického metropolitného regiónu Viedeň – Bratislava.
- ✚ Na podporu toho, že táto metropolitná oblasť skutočne má potenciál, môžeme uviesť aj jej najsilnejšie stránky, akými sú centrálna geografická poloha v priesečníku štyroch krajín, atraktivita pre investície, prítomnosť silných podnikov nadnárodného významu a prakticky koncentráciu všetkých metropolitných funkcií.

Metropolitné oblasti (MO)

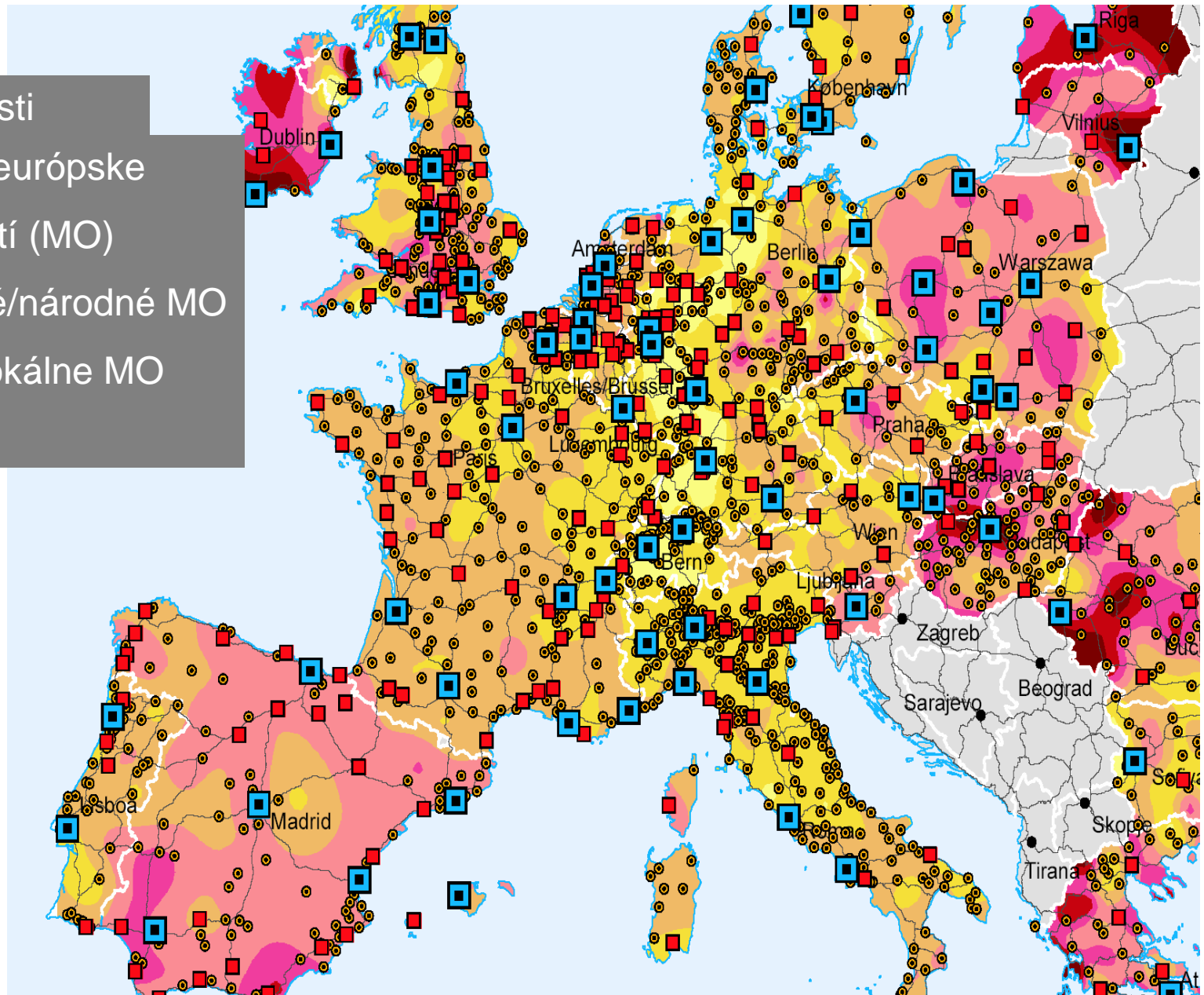
Metropolitné oblasti

Metropolitné európske
rastové oblasti (MO)

Transnárodné/národné MO

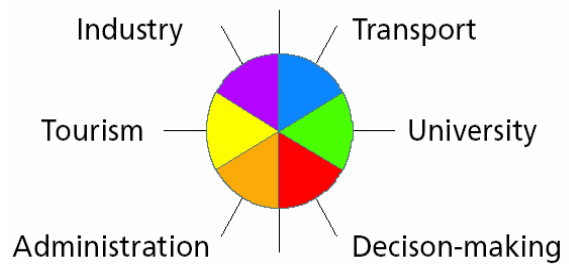
Regionálne/lokálne MO

— autostrády

Metropolitné európske rastové areály

Metropolitan European Growth Areas (MEGA) by functional importance of global, European, national and trans-national significance

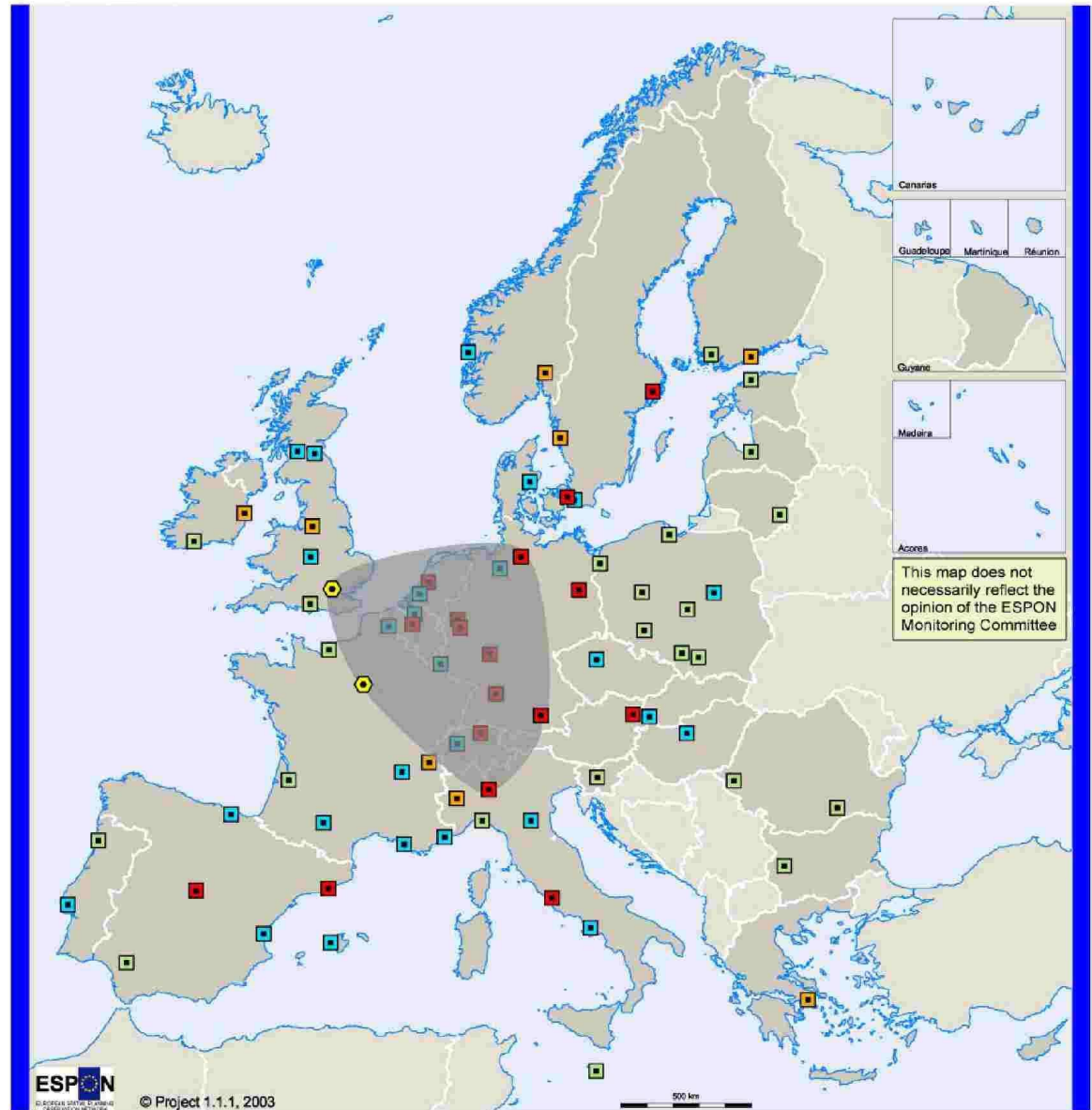

Size according to average value of related significance of functions

MEGA: Metropolitan European Growth Area

14% povrchu EÚ27
32% obyvateľov
43% HDP

- Global node
- Category 1 MEGA
- Category 2 MEGA
- Category 3 MEGA
- Category 4 MEGA

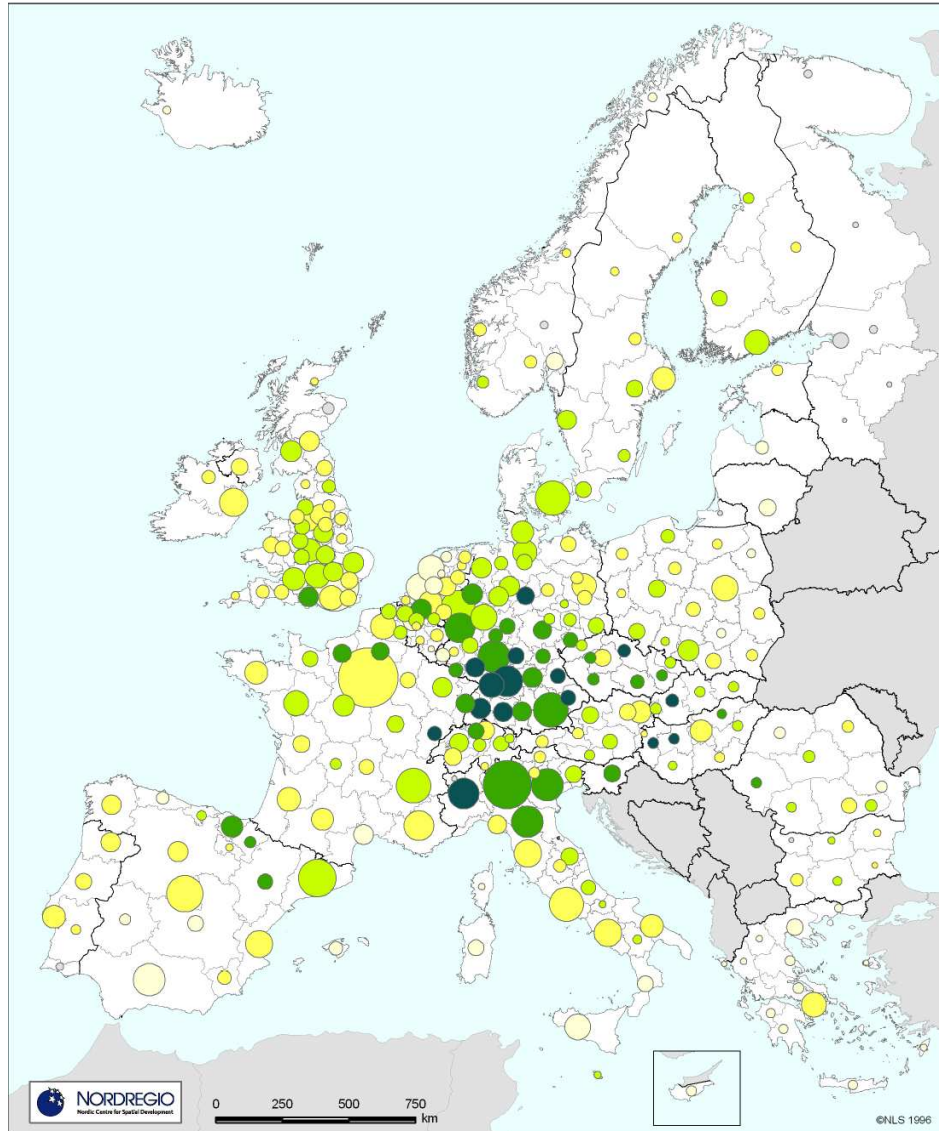
Pentagon area

© EuroGeographics Association for the administrative boundaries
Origin of data: Eurostat, National Statistical Offices, National Experts

Source: ESPON Database

Zamestnanosť v priemyle high-tech

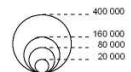
Zamestnanosť vo vede, výskume a vývoji

Employment in high-tech and medium high-tech manufacturing* in % of total employment 2005**

Size of the regional economy in GDP in million PPS 2003***

* High-tech industries:
Pharmaceuticals, medicinal chemicals and botanical products (NACE 24.4)
Office machinery and computers (NACE 30)
Radio, television and communication equipment and apparatus (NACE 32)
Medical precision and optical instruments, watches and clocks (NACE 33)
Aircraft and spacecraft (NACE 35.1)

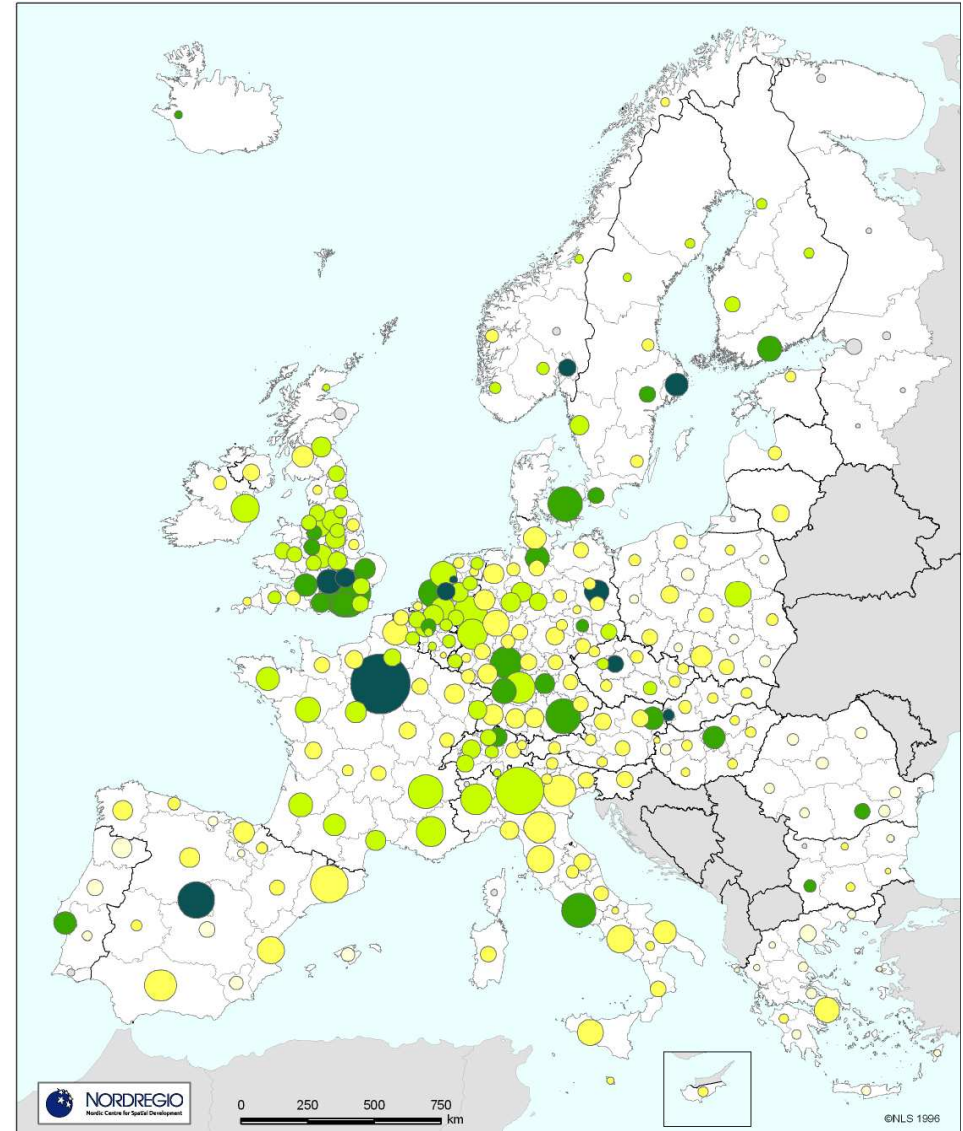
Medium high-tech industries:
Chemicals and chemical products (NACE 24 excl. 24.4)
Machinery and equipment (NACE 29)
Electrical machinery and apparatus n.e.c. (NACE 31)
Motor vehicles, trailer and semi-trailers (NACE 34)
Railway and tramway locomotives and triling stock (NACE 35.2)
Motorcycles, bicycles and other transport equipment (NACE 35.4-5)

** DE: Trier, Dessau; FR: Corse; 2004

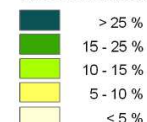
*** BG, RO, RU, CH: 2002

Data source: Eurostat, Nordregio

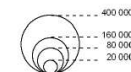
■ Data not available

Employment in knowledge intensive market services* in % of total employment 2005**

Size of the regional economy in GDP in million PPS 2003***

* Knowledge intensive market services:
Post- and Telecommunications (NACE 64)
Computer and related activities (NACE 72)
Research & Development (NACE 73)

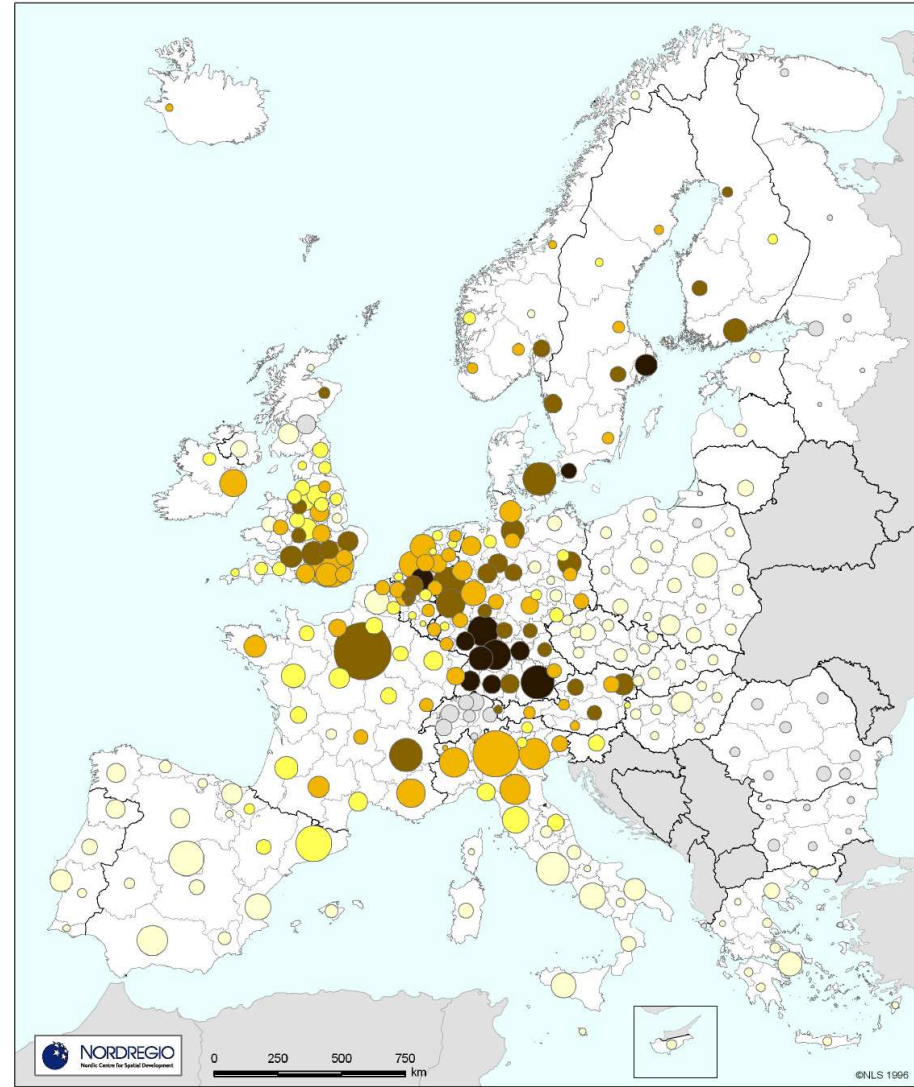
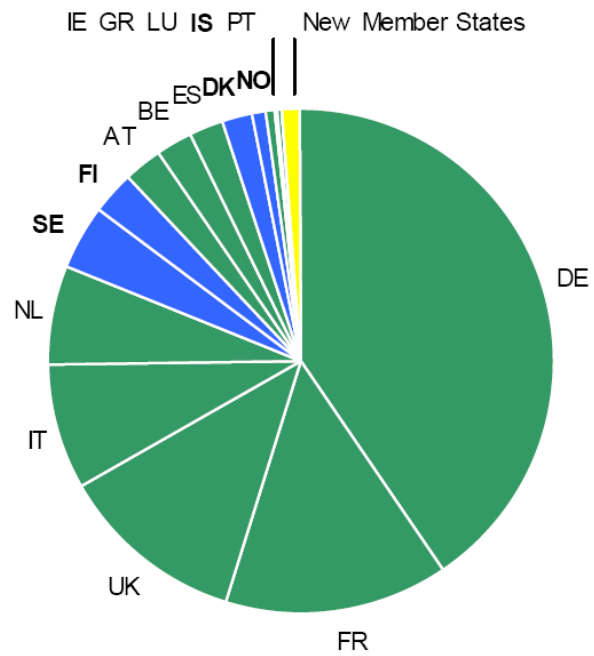
** DE: Trier, Dessau; 2004

*** BG, RO, RU, CH: 2002

Data source: Eurostat, Nordregio

■ Data not available

Patent applications to the EPO from EU and Nordic countries 2002

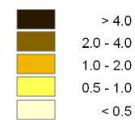

NORDREGIO
Nordic Centre for Spatial Development

0 250 500 750 km

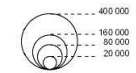
©NLS 1996

Patents filed to the EPO 2002
per 10 000 inhabitants

■ Data not available

Size of the regional economy
in GDP in million PPS 2003*

* BG, RO, RU, CH, 2002

Data source: Eurostat, Nordregio

Literatúra

1. Blotevogel, H. H., 2006: _ metropolregion Rhein-Ruhr. In: Gographische Rundschau, 58, pp. 28 – 36.
2. Burgess, E. ., 1925: The Growth of the City. In: Park, R.E., Burgess, E.W., McKenzie, R.D. eds.: The City: Suggestions of Investigation of Human Behavior in the Urban Environment. Chicago: University of Chicago Press, pp. 47-62.
3. Colby, C. C., 1933: Centrifugal and Centripetal Forces in Urban Geography. In: Annals of the Association of American Geographers 23, č. 1, str. 1-20
4. Dear M., Flusty, S., 1998: Postmodern Urbanism. In: Annals of the Association of American Geographers 88, č. 1, str. 50-72.
5. Diez, J. R., 2002: Metropolitan Innovation Systems - a comparison between Barcelona, Stockholm and Vienna. In: International Regional Science Review, Vol. 25, No. 1, 63-85
6. Doxiadis, C. A.: Ekistics. An Introduction to the Science of Human Settlements. London: Hutchinson, 1969
7. Dummeler, P., 2002: The European Metropolitan Region of Zurich – A Cluster of Economic cluster? Dortmund: ERSA Conference.
8. Gottman, J. 1961: Megalopolis: The Urbanized Northeastern Seaboard of the United States. New York: The Twenties Century Fund, 1961
9. Hall, P., Pain, K., 2006: The Polycentric Metropolis, Learning from Mega-city Regions in Europe. London: Earthscan, Sterling.
10. Heinrich C., 2001: Metropolitan Information Producers and Services and their Relevance to Innovation Theory. Eindhoven: Conference on The Future of Innovation Studies.
11. Ivanička, K., Ivaničková, A., 2007: Regionálny rozvoj a regionálna politika. Bratislava: VSEaMVS, ISBN 978-80-89143-46-7.
12. Joint Chapter for the Vienna - Bratislava Region : Background report [citované 1.4.2009]. Dostupné na: <http://www.bratislava.sk/vismo/dokumenty2.asp?id_org=700000&id=78935&query=priechodov&p1=51737>
13. Krätke, S. 2007: Metropolisation of the European Economic Territory as a Consequence of Increasing Specialisation of Urban Agglomerations in the Knowledge Economy European Planning. In: Studies Vol. 15, No. 1, January 2007. ISSN 0965-4313 print=ISSN 1469-5944 online=07=010001-27, s. 2 – 27.
14. Lundall, B., Johnson, B., 1994: The Learning Economy. In: Journal of Industrial Studies. 1(2), 1994 s.23-42. Zdroj: Dostupné z <http://ideas.repec.org/p/aal/abbswp/98-2.html>
15. Novák, J., 2004: Časoprostorová mobilita obyvateľ a štruktúrované prostredie metropolitní oblasti. Magisterská práca. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje. Praha.
16. Ouředníček, M., 2000: Teorie vývojových stádií měst a diferenciální urbanizace. In: Geografie – Sborník České geografické společnosti 105, č. 4, str. 361-369.
17. Pospíšilová, K., 2009: Bratislavský metropolitní región – rozvojový kontext. Bratislava: EU v Bratislave, DP.
18. Reháč, Š., 2009: Akademické podnikanie a univerzitné spin off firmy. In: Prípadová štúdia sektora IKT v bratislavskom regióne, Verejná správa a spoločnosť, UJPS Košice, ISSN 1335-7182, rukopis.
19. Šipikal, M., Ivaničková, A., 2009: Metropolitné regióny v znalostnej ekonomike. In: Region Direct, roč. 2, č. 1. ISSN 1337-8473.
20. Wolfe, D., 2002: Social Capital and cluster development in learning regions. In: Holbrook A. Wolfe D.: Knowledge, Clusters and Learning Regions, Kingston: School of Policy Studies, Queen's University.
21. Znalostne intenzívne služby podnikom (KIBS) – cesta z fragmentovanosti inováčných systémov metropolitných regiónov? Dlhodobá vízia slovenskej spoločnosti bola vypracovaná v rámci projektu Vízia a stratégia slovenskej spoločnosti schváleneho vládou SR uz. č. 906 z 25. októbra 2006.

Ďakujem za pozornosť

ivanicko@euba.sk